

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ЧИННИК ЗАХИСТУ ПРАВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Кошкодан Анна Віталіївна

лаборантка кафедри кримінального права,

*Науковий керівник: **Нестеренко Лідія Борисівна***

асистентка кафедри публічного права,

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво трансформувє повсякденну діяльність людини та ставить нові вимоги до державного управління, зокрема у сфері податкового адміністрування. Цифрова епоха потребує постійної адаптації до нових викликів та завдань, що потребує гнучких, ефективних і прозорих механізмів. Таким чином, цифрові революції справляють глибокий вплив не лише на окремі галузі, а й на податкові та економічні відносини, вимагаючи від державних інституцій нових підходів для правового регулювання та захисту прав платників податків.

Одним із ключових викликів сьогодення є цифровізація податкового адміністрування, що стоїть перед фахівцями у сфері податкового права та економіки. У відповідь на ці виклики Державна податкова служба разом із Міністерством фінансів України та Міністерством цифрової трансформації впроваджують автоматизовані бази даних та цифрові платформи для збору та обробки інформації. Водночас широке застосування цифрових платформ сприяє поглибленому аналізу фінансових потоків, що, у свою чергу, дозволяє оптимізувати механізми стягнення податків та підвищити ефективність контролю за їх надходженням.

За останні роки в Україні запроваджено низку цифрових сервісів і платформ, що раніше існували лише на етапі проєктів. Зокрема, акцент зміщується на автоматизований збір інформації та визначення податкових зобов'язань, що суттєво підвищує надійність та прозорість адміністрування податків. Така трансформація дозволяє знизити адміністративне навантаження на платників податків, зменшити корупційні ризики та покращити імідж податкових органів.

В умовах воєнного стану, згідно із Законом України від 15 березня 2022 року № 2120–ІХ, було внесено зміни до Податкового кодексу, передбачивши численні пільги для бізнесу і спрощення процедур для фізичних осіб-підприємців. У зв'язку із змінами надання електронних послуг наразі обмежене робочим часом державних органів, а податкові

служби звільнені від відповідальності за збитки, спричинені особливостями функціонування в умовах надзвичайної ситуації [4].

З метою спрощення складання і подання звітності були внесені зміни, а саме Наказ Міністерства фінансів України від 15.09.2020 року № 561 (далі – Наказ № 561) «Про внесення змін до Порядку надання документів великого платника податків в електронній формі при проведенні документальної перевірки» затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07.11.2011 року № 1393. Даним порядком окреслені загальні принципи організації надання документів в електронній формі великими платниками податків, а саме у форматі XML у вигляді стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) до контролюючих органів та структура таких документів при проведенні документальної перевірки [2].

Підставою для прийняття електронного документа є:

- його відповідність визначеному формату встановленим Наказом № 561;

- наявність електронного підпису або печатки платника податків;
- чинність кваліфікованого сертифіката відкритого ключа на момент накладення кваліфікованого електронного підпису чи печатки.

Таким чином, оновлений Порядок, затверджений Наказом № 561, є кроком взаємодії між великими платниками податків і контролюючими органами, що дозволяє не лише знизити адміністративне навантаження, а й підвищити ефективність документальних перевірок завдяки стандартизації даних та забезпеченню юридичної значущості електронних документів.

Разом із технічними оновленнями звітності, Україна виявляє активність у впровадженні нових інструментів, орієнтованих на зручність та прозорість у взаємодії з платниками податків. Одним із найпомітніших проєктів є впровадження платформи «Дія». Платники податків отримують доступ до інформації про податковий облік, стан розрахунків, можуть сплачувати податки та подавати декларації онлайн. Також функціонують сервіси, що дозволяють отримувати довідки про доходи, подавати запити, змінювати види економічної діяльності та інше [3]. Для забезпечення прозорості адміністрування державною податковою службою було створено систему «Податковий блок», яка дозволила інтегрувати раніше автономні бази в єдину автономну систему, що охоплює облік платників податків, обробку звітності, платежів та аудит. [3].

Згідно з Індексом мережевої готовності (NRI) за 2024 рік, Україна посіла 43 місце серед 133 країн [1]. Індекс оцінює здатність держави ефективно використовувати можливості, які надають інформаційно-комунікаційні технології, задля стимулювання економічного зростання та соціального прогресу. Він слугує аналітичним інструментом для

формування порівняльних рейтингів, які відображають рівень становлення інформаційного суспільства у різних країнах.

Сьогодні такі сервіси та впровадження електронних систем обліку є повноцінною реальністю, покликаною забезпечити точність, ефективність та зручність. Сприяє автоматизації та спрощенню документообігу, зменшенню кількості випадків ухилення платників податків від сплати обов'язкових платежів, прозорості та ефективності податкового адміністрування. Успішна імплементація цифрових інструментів сприяє реалізації прав платників податків і зміцнює довіру до фіскальних інституцій. Таким чином, цифрова трансформація є не лише технологічним, а й правовим та управлінським викликом, що потребує комплексного підходу та постійного вдосконалення.

Література:

1. Network Readiness Index – Benchmarking the Future of the Network Economy. *Just a moment..* URL: <https://networkreadinessindex.org/>
2. Костенко Ю.О. Цифровізація в податковій сфері. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. №2. С. 176-181. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.2.30>
3. Мединська Т. В., Ногінова Н. М. Цифровізація органів податкового адміністрування в контексті сучасних викликів і загроз. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА*. 2022. № 24(52). С. 90–96. DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2022-24\(52\)-90-96](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2022-24(52)-90-96)
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 року № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>